

SZALAI ANDREA

MTA Nyelvtudományi Intézet (Research Institute for Linguistics Hungarian Academy of Sciences, Budapest, Hungary)

A SZTENDERD-IDEOLÓGIA A ROMANIVAL KAPCSOLATOS "SZAKÉRTŐI" NYELVIDEOLÓGIÁKBAN MAGYARORSZÁGON
STANDARD IDEOLOGY IN THE "PROFESSIONAL" IDEOLOGIES OF ROMANI LANGUAGE IN HUNGARY

Az előadás a sztenderd fogalmát nyelvi ideológiai keretben vizsgálja (Gal 2006) egy nem territoriális, a nemzet kategóriájához nem köthető, elsősorban beszélt nyelvként létező kisebbségi nyelv, a romani vonatkozásában. Arra keresi a választ, hogy a sztenderdizmus (Lanstyák 2009) hogyan jelenik meg a romanival kapcsolatos "szakértői" nyelvideológiákban Magyarországon és hogyan befolyásolja a romani nyelvtervezést. Irvine és Gal (2000) elméletére támaszkodva kritikai elemzését adja egy, az 1970-es évekre datálható nyelvészeti deficit-teóriának. Ez a romani nyelv vélt egyszerűségére (a szókészlet elégtelensége, sztenderd hiánya) hivatkozó ideológia alkalmas volt a romanit az interetnikus kommunikáció nyilvános színtereiről (pl. az oktatásból) kizáró nyelvpolitika racionalizálására, legitimálására is. A szociolingvisztikai kontextus sajátosságait, a hatalmi egyenlőtlenségeket, a kisebbségi kétnyelvűségi helyzet következményeit, az additív szemléletű nyelvpolitika hiányát ez az ideológia figyelmen kívül hagyta (Réger 1995). Az előadás kitér arra, hogyan él tovább ez a nyelvideológia olyan diskurzusokban és intézményi gyakorlatokban is, amelyek célja éppen a romani nyelv használati lehetőségeinek bővítése és egy sztenderd változat kialakítása. Feltárva a "szakértői" nyelvideológiák szerepét a társadalmi különbségek és hierarchiák létrehozásában, az elemzés segíthet megérteni a lingvicizmus dinamikáját.

Gal, S. 2006, Contradictions of Standard Language in Europe: Implications for the Study of Practices and Publics. *Social Anthropology* 14(2): 163-181.

Irvine, J. T.–Gal, S. 2000, Language Ideology and Linguistic Differentiation. In: Kroskirty, P. V. (szerk.), *Regimes of Language. Ideologies, Politics, and Identities*. School of American Research Press, Santa Fe. 35–83.

Lanstyák, I. 2009, Nyelvi ideológiák és filozófiák. *Fórum* 11(1):27-44.

Réger, Z. 1995, The language of Gypsies in Hungary: An Overview of Research. *IJSL* 111: 79–91.